

ΑΝΘΙΜΟΣ ΚΑΡΑΚΑΛΛΟΣ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΜΕΘΩΝΗΣ, Ο ΕΚ ΔΗΜΗΤΣΑΝΗΣ
ΚΑΙ Η ΣΩΖΟΜΕΝΗ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΑΥΤΟΥ

ΥΠΟ

ΤΑΣΟΥ ΑΘ. ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ ἐκ τῆς γνωστῆς οἰκογενείας τῶν Καρακάλλων τῆς Δημητσάνης (1) προερχόμενος Ἐπίσκοπος Μεθώνης Ἄνθιμος ὑπῆρξε πρόσωπον εὐρύτερου ἐνδιαφέροντος, διὰ τὴν πλουσίαν θρησκευτικὴν καὶ ἐθνικὴν δρασίαν αὐτοῦ, ἰδίᾳ μάλιστα διὰ τὴν συμμετοχὴν του εἰς τὸ ἀτυχὲς ἐπαναστατικὸν κίνημα τοῦ 1770—1771, τὸ λεγόμενον τοῦ Ὁρλώφ. Εἰς τὸ παρὰ τῇ Δημοσίᾳ Βιβλιοθήκῃ τῆς Σχολῆς Δημητσάνης Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον Γορτυνίας (2) ἀπόκειται 25 ἀνέκδοτα κατὰ τὸ πλεῖστον ἔγγραφα, ἀμέσως σχετιζόμενα πρὸς τὸν Μεθώνης Ἄνθιμον, ἕτερα τρία δὲ ἀπόκειται εἰς τὰ Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους (3), ἐκ συλλογῆς Π. Ζερλέντη (4). Πάντα τὰ ἐν λόγῳ ἔγγραφα, διὰ τὸ σπουδαῖον περιεχόμενον αὐτῶν, πολλαπλοῦν ἐνδιαφέρον περι- κλείοντα; ἐκδίδονται κατωτέρω. Εἶναι ταῦτα ἐπιστολαὶ τοῦ Ἄνθιμου πρὸς διαφόρους, πρωτότυποι ἢ ἐν σχεδίῳ, ἐπιστολαὶ διαφόρων πρὸς τὸν Ἄνθιμον καὶ συνοδικὸν πατριαρχικὸν γράμμα Σωφρονίου Β' τοῦ ἀπὸ Ἱεροσολύμων, κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1777 ἀπολυθέν, δι' οὗ ὁ Μεθώνης ἀδωοῦται τῶν ἐναντίον αὐτοῦ κατηγοριῶν. Τὸ περισπῶν τούτου τμήμα τῆς ἀσφαλῆς πλουσιωτέρας ἀλληλογραφίας τοῦ Ἄνθιμου εἶναι ἀρχοῦντως διδακτικόν, μετεκομίσθη δ' ἐκ Τεργέστης, ὅπου ὀλόκληρον τριακονταετίαν ὡς πρόσφυξ διέμενεν ὁ ἀνήρ, μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἰωάννου Καρακάλλου (5).

1. Περὶ αὐτῆς βλ. ὅσα ἐσημειώθησαν ὑπὸ Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Δημητσάνης καὶ Ἀργυροκάστρου, «Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν», τόμ. Κ' (1950), σελ. 226 κέξ.

2. Γορτυνιακά. Α' Δημητσάνης. Φάκελος Ἄνθιμου Καρακάλλου, ἀριθ. 23.

3. Συλλογὴ Ζερλέντη, φάκ. 178, 179. Δ. Α. Ζακυνθηνοῦ, Κατάλογος τῆς Συλλογῆς Περικλέους Ζερλέντη, «Ἐπετηρὶς Ἐταιρ. Βυζ. Σπουδῶν», τόμ. Π' (1937), σελ. 234.

4. Ὁ μακαρίτης Π. Γ. Ζερλέντης ἐσκόπευε νὰ βιογραφῆσιν τὸν Ἄνθιμον, πρὸς τούτου δ' ἐξήτει πληροφoρίας ἐκ Δημητσάνης, Τεργέστης κ. ἄ. Ἀλλὰ δὲν ἐπραγματοποίησε τὴν πρόθεσίν του ταύτην, ἴσως διότι οὐτ' ἐκ Δημητσάνης τοῦ παρεσχέθησαν αἱ ὑπάρχουσαι ἀξιολογοὶ πληροφoριαί, οὔτε τὸ εἰς Τεργέστην ἀρχεῖακὸν ὕλικὸν ἦτο δυνατὸν δι' ἀλληλογραφίας νὰ ἐρευνηθῆ.

5. Ὁ Ἰωάννης Καρακάλλος ἦτο ἀνεψιὸς καὶ οὐχὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἄνθιμου, μετ' αὐτοῦ ἐν Τεργέστη ἐγκατεστημένος. Μ. Οἰκονόμου, Ἱστορικὰ τῆς ἑλλην. παλιγγενεσίας ἢ ὁ ἱερός τῶν Ἑλλήνων ἀγών, ἐν Ἀθήναις 1873, σελ. 36 ὑποσ. β'. Ἐντεῦθεν Μ. Β. Σακελλαρίου, Ἡ Πελοπόννησος κατὰ τὴν δευτέραν τουρκοκρατίαν (1715-1821), Ἀθήναι 1939, σελ. 230 κλπ.

Ὁ Ἀνθιμος Ἐπίσκοπος Μεθώνης ἐγένετο νεαρός ἔτι, κατὰ τὴν εἰς παλαιὸν (τὸ ὑπ' ἀριθ. 1) ἔγγραφον ἐπιτεθειμένην σφραγίδα αὐτοῦ, τὸ ἔτος 1753. Διὰ τὴν θρησκευτικὴν καὶ λοιπὴν τοῦ ἀνδρός δρασίαν ἐν Μεθώνῃ δὲν γνωρίζομεν πολλά ('). Πάντως ἡ ἀρχιερατεία του συμπύπτει καθ' ὅλου ἢ ἐν μέρει πρὸς τὴν περιόδον τῆς μεγίστης δραστηριότητος τοῦ ἀναμφιβόλως συγγενοῦς του, πατριάρχου ΚΠόλεως Κυρίλλου Ε' Καρακάλλου, τοῦ ἀπὸ Νικομηδείας(²), ἀφ' ἑνός, καὶ μετὰ τοῦ συστασιαστοῦ του μητροπολίτου Λακεδαιμονίας, τοῦ ἐθνομάρτυρος Ἀνανίου, ἀφ' ἑτέρου. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἀρχικῶς ἦτο Ἐπίσκοπος Καρρυσπόλεως, τὸ 1747 ἐγένετο Ἀρχιεπίσκοπος Δημητσάνης, τὸ δὲ 1750 Μητροπολίτης Λακεδαιμονίας (³). Τὸν

1. Ἡ Ἐπισκοπὴ Μεθώνης εἶναι παλαιότητα, ἀπαντῶσα ἤδη ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος, ὑπέκειτο δὲ τῇ μητροπόλει Παλ. Πατρῶν, ἀλλὰ μετὰξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Μονεμβασίας ἐδημιουργήθη βραδύτερον ἕως μακρὰ, ἥτις ἔληξε τὸν ΙΖ' αἰῶνα οὐχὶ ὀριστικῶς ὑπὲρ τῆς πρώτης, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ πολλοῦ μητροπολίτου Π. Πατρῶν Θεοφάνους, τοῦ ἐκ Δημητσάνης Λαμπάρδη. Ἡ κυριωτέρα διὰ τὴν Μεθώνην βιβλιογραφία εἶναι: *N. A. Bees*, Beiträge zu Kirchlichen Geographie Griechenlands im Mittelalter und in der neuen Zeit, ἐν τῷ «*Oriens Christianus*», (νέα σειρὰ), τόμ. IV (1915), σελ. 250 κέξ.— *Χριστοφόρου Κνήη*, Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐπισκοπῆς Μεθώνης: «*Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια*», τόμ. Α' (1910), σελ. 319-322.— *D. A. Zacythinos*, Organisation ecclesiastique dans le despotat de Morée: «*Hellenisme Contemporain*», β' σειρὰ, Ἔτ. VI (1952), σελ. 16-17.— *Ἰεζεκιήλ Βελανιδιώτου*, μητροπ. Θεσσαλιώτιδος, Ἔργα καὶ ἡμέραι, τόμ. Α', ἐν Βόλῳ 1947, σελ. 91-95, 505-509.— *Δ. Χ. Δουκάκη*, Μεσσηνιακὰ καὶ ἰδιὰ περὶ Φαρῶν καὶ Καλαμάτας, ἐν Ἀθήναις 1905-1911, σελ. 269-276.— Μητροπ. Παραμυθίας Ἀθηναγόρα, Ἡ Μητρόπολις Μονεμβασίας, «*Θεολογία*», τόμ. Η' (1930), σελ. 238-241.— *Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου*, Περὶ ὄρκου. Θέσις τοῦ ζητήματος κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Καποδίστρια καὶ γνομάτευσις Ἰω. Γενατᾶ, ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης: «*Ἀρχεῖον Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου*», τόμ. Ζ' (1952), σελ. 118 κέξ.

2. Μητροπ. Π. Πατρῶν *Γερμανοῦ*, Ἀπομνημονεύματα, ἔκδ. γ' μετὰ προλεγομένων ὑπὸ *Γ. Α. Παπούλα*, ἐν Ἀθήναις 1900, σελ. 5. Κατὰ τὸν προλογιστὴν, ὁ Κύριλλος Ε' περιοδεύων ἀνά τὴν Πελοπόννησον κατὰ τὸ ἔτος 1762 διέδιδε τὴν ἐξ Ἀρκτου ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἔθνους καὶ συνίστα τὴν ἰδρυσιν σχολείων, μικρὸν δὲ πρὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ ἀτυχοῦς κινήματος τοῦ 1770 ἐφρησυχάζων εἰς Ἅγιον Ὄρος ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Μεθώνης Ἀνθιμον σχετικῶς. Περὶ καὶ *Τάσου Χ. Κωνσταντίνου*, Ἀρματολισμὸς τῆς Πελοποννήσου 1500-1821, ἐν Ἀθήναις 1924, σελ. 81. Δι' ὅλα ταῦτα πιστεύομεν, ὅτι ὁ Ἀνθιμος εἶναι ὁ ἐκλεγείς τὸ 1753 εἰς διαδοχὴν τοῦ εἰς Ἀνδρουῶσαν μετατεθέντος Νικηφόρου, οὐχὶ δὲ ὁ ἄλλως ἄγνωστος Νικόδημος, ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν πατριαρχικὸν κώδικα Δ' 168, ἐπὶ πατριαρχοῦ Κυρίλλου τοῦ Ε' *Χριστοφ. Κνήη*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 321.

3. *Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου*, Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Δημητσάνης καὶ Ἀργυροκάστρου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 235-236. Ὁ *Μ. Οἰκονόμου*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 30-31, λέγει ὅτι ὁ Ἀνανίας γενόμενος μητροπολίτης Λακεδαιμονίας ἐχειροτόνησε τὸν συγγενὴ του Ἀνθιμον Ἐπίσκοπον Μεθώνης, ἥτις ὑπῆγετο ὑπ' αὐτόν. Ἀλλ' οὐδέτερον τούτων ἀληθεύει, διότι τὸ ἔτος τῆς χειροτονίας τοῦ Ἀνθίμου δὲν συμπύπτει μὲ τὸ 1750, ἢ δὲ Μεθώνῃ οὐδέποτε ὑπῆχθη ὑπὸ τὸν Λακεδαιμονίας. Τὴν εἶδησιν τοῦ *Μ. Οἰκονόμου*

μεταξὺ τῶν δύο ἀνδρῶν στενὸν σύνδεσμον πρέπει νὰ θεωρήσωμεν βέβαιον. Τούτους ἦγωνε κοινὴ καταγωγὴ, κοινὴ ἀγάπη πρὸς τὸ δουλεῦον γένος, κοινὸν τὸ γλυκὸ ὄραμα τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας, ἐρχομένης ἐξ Ἄρκτου καὶ κοινοὶ ἠτοιμάζοντο δι' αὐτὴν ἀγῶνες, τοὺς ὁποίους δὲν ἠθέλησε μὲν ἡ μοῖρα νὰ κατευθύνῃ ὁ ἡγεμονικὸς Ἀνανίας, ἀποκεφαλισθεὶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν προώρως, ἐπεφύλαξεν ὁμως τὴν τιμὴν ταύτην εἰς τὸν Ἀνθιμον, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ ἀποτυχία τοῦ κινήματος ὑπῆρξεν αἰτία δεινῶν δι' ὄλου τοῦ βίου καὶ πικρία καὶ ἀπογοήτευσις ἀθεράπευτος. Εἰς τὴν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Ἀνανίου προπαρασκευῆν τοῦ ἐπικειμένου ἀγῶνος ὀφείλεται ἡ ἴδρυσις τῶν πρώτων πυρριτιδομύλων εἰς Δημητσάναν ὑπὸ τῶν ἀοιδίμων ἀνδρῶν (1).

Ἄλλὰ τὸν νεαρὸν Ἐπίσκοπον Μεθώνης συνώδευεν ἐκεῖ ἡ αἴγλη στενοτέρων συγγενῶν του, τῶν Πατριαρχῶν Ἱεροσολύμων Θεοφάνους καὶ Παΐσιου, οἱ ὅποιοι μετὰ τοὺς Γερμανὸν καὶ Σωφρόνιον εὐηργέτησαν τοὺς Ἀγίους Τόπους. Ἐξόχως διδακτικὴ εἶναι περὶ τούτων ἡ ἀπὸ 14 Ἀπριλίου 1762 φιλόφρων ἐπιστολὴ, τὴν ὁποίαν ἀπέστειλεν ὁ Ἐπίτροπος τοῦ Πατριαρχοῦ τῆς Ἀγίας Πόλεως Νεόφυτος πρὸς τὸν Ἀνθιμον, καθ' ὑπόδειξιν τοῦ θείου του Ναζαρετ Παΐσιου, ζητῶν τὴν προσφορὰν ὑπηρεσιῶν ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου (2).

Ἄν ἀληθεύῃ, ὅτι φορεῖς τῆς ἐπαναστατικότητος εἰς πάντας τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνας ὑπῆρξαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρόκριτοι, διὰ τὸν Μεθώνης Ἀνθιμον εἶναι πλέον ἢ βέβαιον ὅτι κατὰ κληρονομίαν οἰκογενειακὴν ἔρρεεν εἰς τὰς φλέβας του ἐπαναστατικὸν αἷμα. Οὕτω κατὰ τὴν προπαρασκευῆν τοῦ κινήματος τοῦ 1770 δὲν ὑπελείφθη ὁ Μεθώνης τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων, μετὰ τῶν ὁποίων, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν προκριτῶν, εὐρίσκετο εἰς Ναυαρίνον κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐκεῖθεν ὁμως, ὅταν αὕτη οἰκτρῶς ἀπετύγχανε καὶ ὁ ρωσικὸς στόλος τῆ 20 Μαΐου / 1 Ἰουνίου ἀπήρκετο, ἔξηναγκάζετο νὰ ἐκπατρισθῇ μετὰ τῶν συστασιαστῶν του. Ἦσαν δ' οὗτοι, πλὴν τῶν πολιτικῶν, οἱ Μονεμβασίας καὶ Καλαμάτας Ἀνθιμος ὁ Λέσβιος,

μου ἐπανελάβε καὶ ὁ Τ. Χ. Κανδηλώρος, ἐνθ' ἄνωγ., σελ. 57 κλπ. Βεβαίως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀνανίου, ὁ Ἀνθιμος ἦλθεν εἰς Δημητσάναν, ἐνδιεφέρθη δὲ διὰ τὴν Σχολὴν αὐτῆς καὶ τὸ 1768 ἐπεβεβαίωσε πρᾶξιν τῶν προκριτῶν [*Ε. Καστόρχη*], Περὶ τῆς ἐν Δημητσάνῃ Ἑλλήν. Σχολῆς καὶ περὶ τῶν καθιδρυτῶν καὶ πρώτων αὐτῆς διδασκάλων, ἐν Ἀθήναις 1847, σελ. 60 - 61.

1. Ἡ περὶ τῆς ἰδρύσεως τῶν πυρριτιδομύλων παράδοσις καὶ μάλιστα τῆς κατασκευῆς, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ κινήματος, αὐτῶν ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν, ἐξακολουθεῖ ὑφισταμένη ζωηρὰ παρὰ τῷ λαῷ μέχρι σήμερον. Βλ. Τ. Χ. Κανδηλώρου, Ἡ Δημητσάνα, ἐν Ἀθήναις 1897, σελ. 30. Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Γορτυνία, ἐν Πύργῳ 1898, σελ. 157. Σπ. Π. Λάμπρου, Ἡ πυρριτις τῆς Δημητσάνης, Λόγοι καὶ Ἀρθρα 1878-1902, σελ. 512. Χ. Α. Νομικοῦ, Ἡ Δημητσάνα καὶ τὰ πυρομαχικά της, «Ἀλεξανδρινὴ λογοτεχνία» 1947, σελ. 24.

2. [*Ε. Καστόρχη*], ἐνθ' ἄνωγ., σελ. 44, 75 - 76.

Κορίνθου Μακάριος Νοταρᾶς, Ζαρνάτας Νεόφυτος Δεληγιάννης, Κορώνης Μακάριος Παπαγιαννόπουλος, Χριστιανουπόλεως Λανιήλ, Π. Πατρῶν Παρθένιος, Ρέοντο-Πραστοῦ Νεκτάριος, Ἀμυκλῶν Κύριλλος καὶ ὁ μαρτυρικῶς ἀνασκολοπισθεὶς Τριπολιτζᾶς Ἀνθιμος Βάρβογλης⁽¹⁾. Οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν ἔφθασαν μέχρι Ρωσίας⁽²⁾. Ρίπτοντες ὄμως οἰκτρὸν βλέμμα ὄπισθεν κατὰ τὴν πικρὰν θαλασσίαν πορείαν καὶ θλιβόμενοι διὰ τὰ ἀκολουθήσαντα φρικτὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἀνοργανώτου κινήματος, ἐπεκαλοῦντο τὸ ἔλεος τῆς φιλοδόξου αὐτοκρατείας Αἰκατερίνης τῆς Β'. Οὕτως οἱ Ἀμυκλῶν, Κορίνθου, Παλ. Πατρῶν καὶ Μεθώνης συνέτασσαν ἐκ Ζακύνθου τῇ 4 Σ)βρίου 1771 ἔκθεσιν τῶν ἐν Πελοποννήσῳ συμβαινόντων πρὸς τὴν αὐτοκρατείαν⁽³⁾. Περαιτέρω τινὲς ἐξ αὐτῶν διέτριβον εἰς Πάρον καὶ ἐκεῖθεν κατηυθύνοντο εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Εὐρώπης, ἰδίᾳ τὴν Ρωσίαν, ὅπου ἐκ Πάρου τὸ 1774, ὡς φαίνεται κατευθυνθεὶς καὶ ὁ Ἀνθιμος, μετὰ τιμῶν ἐγένετο δεκτός⁽⁴⁾. Ἀναφέρεται ὅτι οὗτος ἔτυχε συντάξεως ρωσικῆς, μόλις δ' ἐγκατέστη εἰς Τεργέστην καὶ ἐτέρας Αὐστριακῆς⁽⁵⁾, δι' ὧν καὶ ὁ ἴδιος ἐκυβερνήθη καὶ χρήσιμος ἐφάνη εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα. Κινηθεὶς ἐκ Ρωσίας πιθανῶς ἔφθασεν εἰς Τεργέστην ὁ Ἀνθιμος περὶ τὸ 1776. Ἡ Τεργέστη ἐδέχθη τότε καὶ ἄλλους πρόσφυγας κατὰ τὴν ἀθροῖαν μετὰ τὰ Ὀρλωφικὰ μετακίνητιν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν. Ἡ μεταξὺ αὐτῶν ἐμφάνισις τοῦ Ἀνθίμου ὑπῆρξε βεβαίως παρηγορία ἀπὸ Θεοῦ. Συνωδεύετο οὗτος ἀπὸ ἓνα διάκονον, ἡ δὲ ἑλληνικὴ παροιμία εἰς τὴν αὐστριακὴν μεγαλόπολιν ἐδέχθη τοὺς πρόσφυγας καὶ τὸν ἀρχιερέα μὲ εὐπροσηγορίαν καὶ κατὰ τι χρονικὸν τὴν ὠδήγησεν εἰς τὴν φιλεργίαν⁽⁶⁾.

Ἐκ τῆς περαιτέρω ἐκδιδομένης ἀλληλογραφίας τοῦ Μεθώνης Ἀνθίμου καταφαίνεται ὅτι οὗτος ἀλληλογραφεῖ ἐκ Τεργέστης ἀπὸ τοῦ ἔτους 1776. Ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησία ὄμως ἐν τῷ μεταξὺ, πιεζομένη ἀπὸ τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν ἐκήρυξεν ἐκπτώτους τοὺς φυγάδας ἐκ Πελοποννήσου ἀρχιερεῖς καὶ καθήρεσεν αὐτούς. Εἰς Μεθώνην εἶχε μεταβῆ νέος ἀρχιερεὺς. Τὸ σχετικὸν ὑπό-

1. *M. B. Σακελλαρίου*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 186, 191, 229. *Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου*, Ἡ μετὰ τῆς Ἐπισκοπῆς Ἀμυκλῶν ἔνωσις τῆς πατριαρχεικῆς Ἐξαρχίας Τριπολιτζᾶς «Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher», τόμ. XIV (1955), σ. III.

2. Ἀθ. Κομνηνοῦ - Ὑψηλάντου, Τὰ μετὰ τὴν Ἄλωσιν, ἐκδιδόντος Γερμανοῦ Ἀφθονίδου, ἐν ΚΠόλει 1870, σελ. 547. Π. Κοιτογιάννη, Οἱ Ἕλληνες κατὰ τὸν πρῶτον ἐπὶ Αἰκατερίνης Β' Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον (1768-1774), ἐν Ἀθήναις 1903, σελ. 406 κέξ.

3. *K. N. Σάθα*, Τουρκοκρατουμένη Ἑλλάς, Ἀθήνησι 1869, σελ. 499, ὑποσ. 1.

4. Π. Κοιτογιάννη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 409, ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία.

5. [*E. Καστόρχη*], Περὶ τῆς ἐν Δημητσάνῃ Ἑλλην. Σχολῆς, σελ. 46-47.—*T. X. Κανδηλώρου*, Ἡ Γορτυνία, σελ. 161-162.

6. *X. Φιλιπῆ*, Περὶ τοῦ συνοικισμοῦ τῶν Γραικῶν ἐν Τεργέστῃ «Δελτίον Ἱστορ. Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας», τόμ. Ε' (1900), σελ. 375.

μνημα, ἐπὶ τῆς β' πατριαρχείας Σαμουήλ τοῦ Χατζερῆ, κατ' Ὀκτώβριον 1774, ἀναφέρει ὅτι ἡ ἐπισκοπὴ Μεθώνης ἐχήμευσεν, «*τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος μετανάστου γενομένου ἐν τῇ προσυμβάσῃ τῇ Πελοποννήσῳ, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, ἀνωμαλίᾳ καὶ καταλιπόντος πάντῃ ἀνεπισκέπτους τοὺς ἐκεῖσε χριστιανοὺς καὶ κανονικῶς παντελεῖ καθαιρέσει τῆς ἀρχιερωσύνης καθυποβληθέντος καὶ ἀμετακλήτως ἐκπεσόντος τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης*». Οὕτω διάδοχος τοῦ Ἄνθιμου ἐξελέγη ὁ ἐκ τῶν ἐφημεριῶν τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ Ἰγνάτιος (1). Ἔνεκα τούτου ὁ ἐξόριστος εἰς Τεργέστην Ἄνθιμος ἐνδιαφέρεται ζωηρῶς καὶ ἐνεργεῖ δραστηρίως μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1776—1777 παρὰ τῷ Πατριαρχεῖῳ διὰ ν' ἀπαλλαγῆ τῆς ἐπιβληθείσης κατ' αὐτοῦ «*παιδείας*», ἐπιτυγχάνει δ' ἐν τέλει τὴν διὰ συνοδικῆς ἀποφάσεως ἀθώωσίν του.

Ἐκ τῶν 28 ἐκδιδομένων ἐγγράφων, τὰ πρῶτα 7 εἶναι γράμματα τοῦ Ἄνθιμου πρὸς διαφόρους, 19 διαφόρων πρὸς τὸν Ἄνθιμον, ἢ παραιτήσεις αὐτοῦ καὶ ἐν συνοδικὸν πατριαρχικὸν γράμμα. Ἐξ ὅλων τούτων καταφαίνεται ὁ ὑπέροχος ἄνθρωπος, ὁ πεπαιδευμένος κληρικός, ὁ εἰλικρινῆς πατριώτης, τοῦ ὁποῖου ἡ φλογερὰ καὶ ἀνήσυχος καρδιά ἦτο τρυφερῶς ἀφωσιωμένη εἰς τὴν ἀγάπην τῆς ὑποδοῦλου πατρίδος. Γράφων ὁ ἴδιος διανθίζει τὰ γραπτὰ του διὰ χωρίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἔχει εὐχέρειαν εἰς τὴν ἔκφρασιν καὶ ἀρετὰς λογοτεχνικάς. Αἱ ἐπιστολαὶ τῶν ἄλλων πρὸς αὐτὸν μαρτυροῦν τὴν προθυμίαν μεθ' ἧς ἀπεκρίνετο εἰς τὰς παντοειδεῖς αἰτήσεις των, παρέχων πᾶσαν ζητουμένην συνδρομήν, ἀλλὰ πρὸ πάντων μαρτυροῦν πόσον φιλογενῆς καὶ φιλοσυγγενῆς καὶ Ἑλλην πατριώτης ὑπῆρξεν οὗτος καὶ μὲ πόσον σεβασμὸν καὶ ἀγάπην ἔγραφον πρὸς αὐτὸν οἱ ἄλλοι. Ἐξόχως διδακτικὰ εἶναι τὰ εἰς τὴν Σχολὴν καὶ τὰ πράγματα τῆς Δημητσάνης ἀναφερόμενα ἐγγράφα, ἐκ τῶν ὁποίων καταφαίνεται ὁ πρὸς τὴν παιδείαν ζῆλος τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὸ πρὸς τὴν γενέτειραν γενικῶς ζωηρὸν ἐνδιαφέρον αὐτοῦ.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 1 ἐγγράφον εἶναι χρεωστικὴ ὁμολογία πρὸς τὸν Κανέλλον Παπαγιαννακόπουλον, διὰ γρόσια 385, ἀπὸ 1 Μαρτίου 1769. Τὸ κῦρος αὐτῆς στηρίζεται καὶ ἐπὶ τῆς ὑπογραφῆς 9 ἀρχιερέων μαρτύρων.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 2 ἐγγράφον εἶναι σχέδιον ἐπιστολῆς τοῦ Ἄνθιμου, ἀπευθυνθείσης πρὸς τὸν οἰκουμ. πατριάρχην Σωφρόνιον Β' μετὰ τῆς ἀπὸ τοῦ ἐπισκοπικοῦ τῆς Μεθώνης θρόνου παραιτήσεως αὐτοῦ, ζητοῦντος γραπτὴν τὴν ἀθώωσίν του, ἵνα ἐφεξῆς «*εἶναι ἐλεύθερος ἀπὸ τὴν προλαβοῦσαν ἐκείνην οἰκονομικὴν καὶ συνοδικὴν κατ' αὐτοῦ παιδείαν*». Περαιτέρω ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπιστολὴν τὸ ζήτημα τῆς συγκροτήσεως Ἑλληνικῆς Κοινότητος εἰς Τεργέστην καὶ δὴ εἰς τὴν κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου κειμένην Ἀκιληϊαν (Acquileja), τὴν παραχωρηθείσαν ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείας χάριν τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων, ζητεῖται δὲ ἡ ἔγκρισις τῆς Μ. Ἐκκλησίας

1. Χριστ. Κνήτη, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 321.

διὰ τὴν πρόσληψιν αὐτοῦ ὡς πνευματικοῦ ποιμένος τῆς ἐν λόγῳ ἀποικίας. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη φέρει χρονολογίαν τὸ ἔτος 1777, ἀκριβέστερον δ' ἐγράφη τὴν 27 Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους τούτου.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 3 ἔγγραφο εἶναι ὡσαύτως σχέδιον ἐπιστολῆς ταυτοχρόνου πρὸς τὴν προηγουμένην, ἀπευθυνομένης δὲ πρὸς τὸν Δέρκων Ἀνανιαν. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εἶναι ἐκχείλισμα πονούσης ψυχῆς, πλήρης συγκινήσεως καὶ συνοδεύει τὴν προηγουμένην μετὰ τῆς παραιτήσεως διὰ τὰ ἐπιδοθοῦν εἰς τὸν Πατριάρχην. «*Ἄγιοι ἀρχιερεῖς—γράφει—βοηθήσατέ με διὰ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, συντρέξατε ἕναν σας ταπεινὸν δούλον, ὁ ὁποῖος διὰ τὰ μὴν κάμη ἄδικον τῆς ἀρετῆς καὶ καλοκαγαθίας σας, δὲν τολμᾷ νὰ περικαλέσῃ περισσότερον...*». Ἐπικαλούμενος καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ Σμύρνης Προκοπίου, ὃν χαρακτηρίζει φιλάγαθον, φιλόπτωχον καὶ χριστομίμητον, ἐκλιπαρεῖ ἐν τέλει τὸν Δέρκων, διὰ τοιούτων: «*στοχάζεσθε νοερώς κείμενον εἰς τοὺς πανέροους ὑμῶν πόδας ἕναν συμπατριώτην πτωχότατον, γέροντα, μὲ βαθμὸν τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν παραπτωμάτων του ἀναγκασμένον νὰ παραιτήσῃ τὸ νομίμως αὐτῷ δοθὲν ποίμνιον...*».

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 4 ἔγγραφο περιέχει ἐν σχεδίῳ δύο ἐπιστολάς, γεγραμμένας ἀσφαλῶς κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1777. Ἀπευθύνονται αὗται προφανῶς πρὸς τὸν πατριάρχην Σωφρόνιον καὶ τὸν Δέρκων Ἀνανιαν. Ἐχει λάβει ἐν τῷ μεταξὺ τὴν ἀθώωσιν καὶ εὐχαριστεῖ, ὑπερευχαριστεῖ τὸν Πατριάρχην, τὴν Σύνοδον, τὸν συμπολίτην του Ἀνανιαν, τοὺς γεμίζει μὲ εὐχάς. Παρακαλῶν νὰ συγκατατεθῇ ἡ Ἱ. Σύνοδος διὰ τὴν θέσιν τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Ἀκιληίας, ὁμιλεῖ διὰ τοὺς ἐκεῖ καταφυγόντας πρόσφυγας Πελοποννησίους καὶ τὰ ἐν Πελοποννήσῳ γεγονότα μὲ ἀληθῆ πόνον καὶ σπαραγμὸν. «*Δυπήσου με, δεσπότη μου—λέγει πρὸς τὸν Δέρκων—καὶ βοηθήσόν μοι, ὄχι μόνον ἐμένα, ἀλλὰ καὶ τόσους πατριώτας σκλαβωμένους καὶ ἐλεινοὺς, ὅπου εἶναι ἄξιοι ὄχι μόνον ἐλέους, ἀλλὰ καὶ θρήνον ἀληθινοῦ· οἴμοι, τῆς δυστυχίας καὶ τῆς ἐλεινής τραγωδίας! καὶ τίς νὰ μὴ κλαύσῃ καὶ νὰ μὴ θρηνήσῃ τοιαύτην συμφορὰν καὶ αἰχμαλωσίαν! Ἀφήτέ με ἐμένα τὸν πτωχὸν μὲ τοὺς πτωχοὺς τούτους, δώσετέ με τὸν ξένον μὲ τοὺς ξένους, κατατάξετέ με τὸν πάροικον καὶ παρεπίδημον μὲ τοὺς παροίκους καὶ παρεπιδήμους. Ἐγὼ εὐχαριστοῦμαι ὡστόσον διὰ τὴν ἀγάπην τῶν συμπατριωτῶν μου καὶ μένω μετ' αὐτῶν νὰ μοιρολογῶμεν τὴν πάτριον κακοριζικίαν μας καὶ θέλομεν μείνει χρεῶσται ἐγὼ τε καὶ ὅλοι οἱ πτωχοὶ συμπατριῶται...*». Αἱ δύο αὗται ἐπιστολαὶ ἐστάλησαν τῇ 26 Ἰοινίου, κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ σχεδίου ὑστερόχρονον σημείωσιν.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 5 ἔγγραφο περιέχει σχέδια τριῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀνθίου, κατὰ τὸ ἔτος 1782 ἀπευθυνομένων α) πρὸς τὸν Οἰκουμ. Πατριάρχην Γαβριὴλ τὸν Δ', β) πρὸς τὸν Σμύρνης Προκόπιον καὶ γ) πρὸς τὸν Δέρκων Ἀνανιαν. Ἀφοῦ ἐξησφάλισε τὴν ἀθώωσίν του καὶ ἐπέτυχε τὴν συγκα-

τάθεισιν τοῦ Πατριαρχείου διὰ τὴν Ἀκιληϊάν, τώρα ζητεῖ νὰ εὐρεθῆ τρόπος νὰ ἐξοφληθοῦν ἐκ τῆς ἐπαρχίας Μεθώνης τὰ ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς συναφθέντα δάνεια ἐκ 4 πουργίων, ἤτοι δισχιλίων γροσίων, διὰ 4 χρεωστικῶν ὁμολογιῶν, εὐρισκομένων εἰς χεῖρας τῶν ἀδελφῶν του «*Ἦμην ποτὲ καὶ ἐγὼ μικρὸς ἐν τοῖς ἀδελφοῖς μου—γράφει πρὸς τὸν Πατριάρχην—καὶ ποιμνίου πνευματικοῦ ποιμὴν ἔτι μικρότερος... Ἄλλ' ἐξέπεσον ταύτης ὁ τάλας...συνεξέπεσον δὲ καὶ πᾶσα ἡ ἐμὴ συγγένεια, πατὴρ γηραιός, καὶ μήτηρ προβεβηκυῖα, ἀδελφοὶ τρεῖς κατὰ σάρκα, οἱ πάντες ἔκτοποι καὶ μετανάσται καὶ γυμνοὶ τῶν ἰδίων καὶ χηρῆζοντες τῶν ἀναγκαίων, αὐτοὶ μου μάλιστα οἱ γεννήσαντες λύπη λοιπὸν συνεχόμενοι οὐ μετρία...».* Αἱ πλὴν τοῦ Πατριάρχου δύο ἕτεροι ἐπιστολαὶ δὲν ἀναφέρουν ὀνομαστί τοὺς ἀποδέκτας, ἀλλὰ δὲν εἶναι δύσκολον ν' ἀντιληφθῆ τις πρὸς ποίους ἀπευθύνονται.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 6 ἔγγραφον εἶναι σχέδιον ἐπιστολῆς τοῦ Ἄνθιμου πρὸς τὸν Σμύρνης Γρηγόριον, σταλείσης τὸ 1787. Δι' αὐτῆς συγχαίρει τὸν ἔθνομάρτυρα διὰ τὴν πρὸ πολλοῦ ἄνοδόν του εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον τῆς Σμύρνης, εὐχόμενος αὐτῷ «*τὴν ποιμαντορίαν ἀναδείξει σωτήριοιον ὁ ἰσχυρὸς τοῦ ὑψίστου βραχίων...».* Ἀκολουθῶς ἀναθέτει εἰς τὸν Γρηγόριον τὴν ἐπίβλεψιν τῆς ἐκ Σμύρνης ἐπιστροφῆς εἰς Δημητσάναν τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀνάστου, μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς, χάριν τῶν ὁποίων προετίθετο νὰ διαθέσῃ τὰ ἐφόδια τῆς ἐπιστροφῆς καὶ ἐπανεγκαταστάσεως εἰς τὴν πατριον γῆν. Δίδει ὁ Ἄνθιμος μεγάλην σημασίαν εἰς αὐτήν, ζητεῖ δὲ διὰ τὴν πραγματοποίησιν αὐτῆς τὴν συμπαράστασιν τοῦ Γρηγορίου. Πρὸς τὸν τελευταῖον τοῦτον ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐπιστολῇ συνηγορεῖ θερμῶς ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου καὶ ἱεροκλήρυκος Ἰωάσαφ Κορηγίου. Ἀξία παρατηρήσεως εἶναι εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἡ πολλὴ διακριτικότης μὲ τὴν ὁποίαν γράφει ὁ Ἄνθιμος πρὸς τὸν κατὰ πολὺ νεώτερον αὐτοῦ Γρηγόριον, ἀλλὰ ἡ ἐπιστολὴ δέον νὰ συνδυασθῆ καὶ πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθ. 8 ἔγγραφον

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 7 ἔγγραφον εἶναι ἡ ἀπάντησις τοῦ Δέρκων Ἀνανίου κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1777 εἰς τὴν πρώτην ἐπιστολὴν τοῦ Ἄνθιμου (ἀριθ. ἔγγρ. 2). Γράφει μὲ πραγματικὴν στοργὴν πρὸς ἀναξιοπαθοῦντα ἀδελφὸν καὶ εἰλικρινὲς ἐνδιαφέρον, αἱ ἐκφράσεις του εἶναι συγκρατημέναι, ἀλλὰ μαρτυροῦν προστατευτικὴν διάθεσιν καὶ ἀγάπην ἀναμφισβήτητον.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 8 ἔγγραφον εἶναι ἐπιστολὴ τοῦ Γρηγορίου Ε', ὄντος κατ' Αὐγουστον τοῦ 1776 ἀρχιδιακόνου τοῦ Σμύρνης. Εἶναι ἓνα υἱικὸν γράμμα πρὸς πολυσέβαστον πατέρα, πρὸς ὃν ὁμολογεῖ χάριτας δι' εὐεργεσίαν σοβαράν. «*Τὸ γνωρίζω ἀπὸ καλωσύνης—γράφει ὁ Γρηγόριος—καὶ ὁ Θεὸς νὰ ἀναπληρώσῃ μυριοπλασίως».* Ἴσως ὁ Ἄνθιμος συνέστησε τὸν Γρηγόριον πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ μητροπολίτην Σμύρνην Προκόπιον, ὁ ὁποῖος καὶ τὸν ἀνέδειξε καὶ τὸν ὑπερηγάπα. Κερδίσας τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Προκοπίου ὁ Γρηγόριος ἔσυρε πλησίον αὐτοῦ καὶ ἄλλους ἀξίους συμπολί-

τας του, τὸν δεύτερον τῇ τάξει ἱεροδιάκονον Νικόδημον Πασαλῆν καὶ βραδύτερον τὸν Γερμανόν, τὸν ἐθνεγέροτην ὡς Παλ. Πατρῶν μετὰ ταῦτα. Τὴν ἐποχὴν ταύτην, ποὺ γράφει ὁ Γρηγόριος πρὸς τὸν Ἀνθιμον, εἰς Σμύρνην καταφυγόντες εὐρίσκονται καὶ οἱ ἰδρυταὶ καὶ διδάσκαλοι τῆς Σχολῆς Δημητσάνης Ἀγάπιος καὶ Γεράσιμος, ἐκ μέρους τῶν ὁποίων ὑποβάλλει προσκυνήματα πρὸς αὐτόν. Ἡ κακία τῶν Ἀλβανῶν μαίνεται εἰς τὸν Μορέαν ἀκόμη καὶ ὁ ἐπιστολογράφος παρέχει λίαν ἐνδιαφερούσας πληροφορίες περὶ τῶν ἐκ Πελοποννήσου ἐρχομένων φυγάδων, οἱ ὅποιοι εὐρίσκον ἄσυλον εἰς Σμύρνην καὶ προστασίαν ἀπὸ τοῦ ἀγάδες τῆς Ἀνατολῆς. Ἐξ Ἰσοῦ ἀξιολόγους εἰδήσεις παρέχει ἢ ἐπιστολὴ τοῦ Γρηγορίου περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ οἰκογενείας καὶ τῶν αἰσθημάτων ὑφ' ὧν οὗτος κατείχετο χάριν αὐτῆς, προσφερόμενος μέχρις αὐτοθυσίας νὰ ἀποκαταστήσῃ τὰς ἀδελφάς του καὶ μὴ ἀποκρῦπτων τὸν θαυμασμόν του, διὰ τὴν μερίμνη τοῦ Ἀνθιμου ἀποκατάστασιν τῶν συγγενῶν τοῦ τελευταίου τούτου εἰς Σμύρνην ἤδη πρὸ πολλοῦ. Τὸν νεαρὸν ἀρχιδιάκονον συγκινεῖ βαθύτατα τὸ δράμα τῆς Πελοποννήσου, συνεπιεῖα τῆς ἀποτυχίας τοῦ κινήματος, ἢ δ' ἐκ τούτου ἀγωνία αὐτοῦ δὲν ἀποκρῦπτει ἀπωτέραν του φιλοδοξίαν. Ὁ γραφικὸς αὐτοῦ χαρακτὴρ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ, παρὰ τὴν σταθερότητα καὶ τὴν ἐπιμέλειαν ποὺ μαρτυρεῖ, ἐνῶ δεικνύει ὅτι ἀνήκει εἰς ἄνθρωπον πειθαρχικόν, προῶν, συναισθηματικόν, συγχρόνως παρέχει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι οὗτος δὲν ἔχει πλήρως κατασταλάξει εἰς τὰς ἐν γένει ἀναζητήσεις καὶ ἀνησυχίας αὐτοῦ, ἀλλὰ πιθανῶς ἐξακολουθῶν τὰς σπουδὰς καὶ μελέτας του, εὐρίσκεται μᾶλλον εἰς τὸ στάδιον τῆς διαμορφώσεως.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 9 ἔγγραφο εἶναι νέα ἐπιστολὴ τοῦ Γρηγορίου Ε' πρὸς τὸν Ἀνθιμον, γεγραμμένη κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1787 εἰς ἀπάντησιν προγενεστέρας αὐτοῦ, προφανῶς τῆς ὑπ' ἀριθ. 6. Εἶναι τώρα ὁ Γρηγόριος μητροπολίτης Σμύρνης, πεφορτισμένος μὲ πολλὰ καὶ ὑπεύθυνα καθήκοντα, ἀπαντᾷ εἰς τὸν Ἀνθιμον φιλοφρόνως ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῆς ἐπιστολῆς του, τὸν εὐχαριστεῖ διὰ τὴν διατήρησιν τῆς παλαιᾶς ἀγάπης, δικαιολογεῖ τὴν βραδύτητα τῆς ἀπαντήσεως καὶ τὸν πληροφορεῖ περὶ τῶν συγγενῶν του ἐν Σμύρῃ καὶ τῆς ἐπανόδου αὐτῶν εἰς Δημητσάναν. Μετὰ 11 ὅλα ἔτη ἐκ τῆς προηγουμένης ἐπιστολῆς ἐμφανίζεται διὰ τῆς παρουσίας ὁ Γρηγόριος πλήρης δέους καὶ εὐθύνης δι' ὅσα βλέπει νὰ γίνωνται περὶ αὐτοῦ, ἔχει συναισθησιν τῆς πραγματικῆς καταστάσεως τοῦ Γένους καὶ τῆς ἰδικῆς του ἀποστολῆς, ἐναντι τῶν φανερῶν καὶ ἀφανῶν κινδύνων. Ὁ γραφικὸς του χαρακτὴρ εἶναι σταθερός, ἀνδρικός, λίαν ἐπιμελής, συμμετρικός, προδίδων διαμορφωμένην προσωπικότητα. Πρὸς τὸν παλαιὸν εὐεργέτην του καὶ ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ὑπερτέρου καὶ ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἐξελίξει ἐκκλησιαστικοῦ ἀξιώματος γράφει μὲ τὴν ἐμπρέπουσαν λεπτότητα, σεβασμὸν καὶ ἐνδιαφέρον. Τὸ προηγούμενον γράμμα ἐπέγραφε: *«τῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ σεβασμίῳ μοι δεσπότῃ*

ἀγίῳ Μοθώνης Κω Κω Ἄνθιμῳ, προσκυνητῶς. Τὸ δεύτερον ἐπιγράφει ἤδη: *«τῷ πανιερωτάτῳ καὶ ἐν Χῶ μοι ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ περιποθῆτῳ ἀγίῳ πρώτῳ Μοθώνης Κω Κω Ἄνθιμῳ, ἀσπασίως»*.

Τὰ ὑπ' ἀριθ. 10 καὶ 11 ἔγγραφα εἶναι δύο ἐπιστολαὶ τοῦ Σμύρνης Προκοπίου κατ' Ἰούλιον τοῦ 1773 ἢ πρώτη, κατὰ Μάιον τοῦ 1785 ἢ δεύτερα μετὰ τῶν δημογερόντων Σμύρνης, δι' ὧν ἀπασχολοῖν τὸν Ἄνθιμον περὶ τῶν ἀρχιερατικῶν τοῦ Χριστιανουπόλεως Δανιήλ καὶ τοῦ ἀναθέτου μίαν ὑπόθεσιν χάριν ὄρφανῶν ἐκ Πελοποννήσου. Ἀμφότεραι αἱ ἐπιστολαὶ αὗται περικλείουν ἀγάπην καὶ ἐνδιαφέρον καὶ ἔχουν γραφῇ μὲ ἀβρότητα καὶ σεβασμόν.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 12 ἔγγραφον εἶναι ἐπιστολὴ τοῦ Βρεσθένης Θεοδοωρήτου πρὸς τὸν Ἄνθιμον, ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1797 ἔτους. Αὕτη μαρτυρεῖ παλαιὸν σύνδεσμον τῶν δύο ἀνδρῶν, ὧν ὁ γράφων θαυμάζει τὸν ἐν τῇ ξένη φίλον, διότι ἀκούεται καὶ φημίζεται. Γράφει πρὸς αὐτὸν μετὰ σεβασμοῦ, τοῦ ὑπενθυμίζει τὴν παλαιὰν φιλιαν καὶ τὴν ἀναστροφὴν εἰς Νεόκαστρον κατὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Μορέως εἰς τὰ 1770, ζητεῖ δ' ἐν τέλει τὴν συνδρομὴν τοῦ εἰς τινα κληρονομικὴν ὑπόθεσιν χριστιανοῦ Πελοποννησίου.

Τὰ ὑπ' ἀριθ. 13 καὶ 14 ἔγγραφα εἶναι ἐπιστολαὶ τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὁρει μονῆς τῆς Μ. Λαύρας, γεγραμμένα κατὰ τὰ ἔτη 1774 καὶ 1796. Αὗται ἀναφέρονται εἰς παλαιότεραν συνδρομὴν τοῦ Ἄνθιμου πρὸς ἀπεσταλιμένον τῆς μονῆς καὶ οἱ γράφοντες παρακαλοῦν δι' ὁμοίαν.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 15 ἔγγραφον εἶναι ἐπιστολὴ τῶν προκρίτων τῆς νήσου Ὑδρας ἀπὸ 13 Ἰανουαρίου 1774, παραπλουμένων πρὸς τὸν Ἄνθιμον διότι ἐνῶ συνεφωνήθη μετ' αὐτοῦ νὰ ὑπαχθῇ ἐφεξῆς ἡ Ἐξαρχία τῆς Ὑδρας ὑπὸ τὸν Αἰγίνης, ἐκεῖνος παρουσιάζεται ἐξουσιοδοτήσας νὰ ἐκτελῇ ἱεροπραξίας τὸν Ρέοντος, ἐναντίον τοῦ ὁποῦ καταφέρονται οἱ ἐπιστέλλοντες.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 16 ἔγγραφον εἶναι ἐπιστολὴ Κορωναίου τινὸς Λεονάρδου Ἀποστόλη Ριγιέρη ἀπὸ 21 Αὐγούστου 1797, δι' ἧς εὐχαριστεῖ τὸν Ἄνθιμον διὰ γενομένην ἐξυπηρέτησιν καὶ τοῦ προσφέρει μίαν ποιμαντορικὴν ῥάβδον, ἐξ ἄλλου δὲ τοῦ παρέχει πληροφορίας τινὰς περὶ ἐνὸς ἀρχιερατικοῦ σάκκοῦ, ὃν διεξεδίκει ἀπὸ τοῦ ἤδη μακαρίτου Κορώνης Κυρίλλου τοὺς ἐπιτρόπους.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 17 ἔγγραφον εἶναι ἐπιστολὴ τοῦ ἡγουμένου τῆς παρὰ τὴν Δημητσάναν μονῆς τοῦ Φιλοσόφου Δοσιθέου, ὅστις γράφων τὴν 10 Ἰουνίου 1796 παρέχει πρὸς τὸν Ἄνθιμον λεπτομερεῖς πληροφορίας περὶ τῶν ἐκτελουμένων εἰς τὴν μονὴν ἐργασιῶν συντηρήσεως καὶ βελτιώσεως καὶ διὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ ὕδατος, περὶ τῆς ὁποίας ὁ Ἄνθιμος ζωηρῶς ἐνδιαφέρεται, παρέχων ἐνίσχυσιν οἰκονομικὴν.

Τὰ ὑπ' ἀριθ. 18-25 ἔγγραφα εἶναι ὀκτὼ ἐπιστολαὶ τῶν διδασκάλων τῆς ἐν Δημητσάνῃ Ἑλληνικῆς Σχολῆς, γραφεῖσαι μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1788—

1800 καὶ ἀποτελοῦσαι σπουδαιότατα ἱστορικά μνημεῖα διὰ τὰ ἐν Δημητσάνῃ πράγματα. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἢ εἶναι ἀπαντήσεις εἰς προηγουμένας τοῦ Ἀνθίμου ἢ εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν ἐκάστοτε ἀναγκῶν τοῦ σχολείου ἢ τῶν διδασκάλων. Γενικῶς προκύπτει ἐκ τῶν 8 τούτων ἐγγράφων ὅτι ὁ Ἀνθιμος ἐνίσχυε τακτικῶς τὸ σχολεῖον, ἀποστέλλων χρήματα καὶ βιβλία, ὅτι ἐνίσχυε τὴν μονὴν τοῦ Φιλοσόφου καὶ τὴν πόλιν, ἀποστέλλων χρήματα διὰ τὴν τακτοποίησιν τῆς ὑδρεύσεως αὐτῆς, τὴν ἀποκατάστασιν ἀπόρων κορασιδῶν, τὴν συντήρησιν τῶν ναῶν. Ἐξ ἰδίων ἀνέλαβε τὰς δαπάνας τῆς συστάσεως κατωτέρου σχολείου καὶ ἐγκαταστάσεως εἰς τὰ κελία τοῦ ναοῦ τῶν Ταξιαρχῶν εἰς Δημητσάναν. Διὰ τοὺς συγγενεῖς του οὐδεμία θυσία ἦτο δι' αὐτὸν ἐνόησις. Διὰ τοὺς διδασκάλους τῆς Σχολῆς ὁμοίως.

Διὰ τὴν ἀποκριθῆναι εἰς τὰς πολυειδεῖς αὐτὰς ὑποχρεώσεις καὶ τὴν αὐτοσυντήρησιν ὁ Ἀνθιμος ἐδαπάνησε τὰ ἐκ τῶν αὐτοκρατορικῶν συντάξεων καὶ τῆς ιδιότητός του ὡς Ἐπισκόπου τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀκλιῆς εἰσπραττόμενα ποσά. Παρὰ τῶν Ἑλλήνων τῆς ἐν Τεργέστῃ παροικίας ἠγαπᾶτο εὐλοκρινῶς. Ἀποτέλεσμα τῆς εὐπορούσης Κοινότητος εἶναι ἡ ἴδρυσις τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγ. Νικολάου, ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ ὁποῦ ἑτέθη τὸ ἔτος 1784, τὰ δ' ἐγκαίρια αὐτοῦ ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Ἀνθίμου τὸ 1787⁽¹⁾. Ἡ πρὸς τὸν ἄνδρα ἐκτίμησις τῆς παροικίας καταφαίνεται ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 26 ἐγγράφου, ὅπερ εἶναι ἐπιστολὴ τῶν προκρίτων Λιβόρνου, ἀπὸ 1 Μαρτίου 1776, ἐξ ἧς πληροφορεῖται ὁ Ἀνθιμος ὅτι προεκρίθη ὡς ποιμενάρχης τῆς παροικίας. Τὰ ὑπ' ἀριθ. 27 καὶ 28 ἐγγράφα εἶναι ἢ παραίτησις καὶ ἢ συγχώρησις αὐτοῦ.

Ἐν Τεργέστῃ διαμένων ὁ παλαιὸς ἐπαναστάτης ἐγνώρισε τοὺς ὑψηλοὺς σκοποὺς τοῦ Ρήγα καὶ ἐγκαίρως κατηχήθη εἰς τὸ μυστικὸν τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, τὸ ὁποῖον καὶ ἔσπευσε νὰ μεταδώτῃ εἰς τοὺς διδασκάλους τῆς ἐν Δημητσάνῃ Σχολῆς (ὑπ' ἀριθ. 25 ἐγγράφον). Τὸν μέγαν ὑπερ ἀπελευθερώσεως Ἀγῶνα τοῦ Ἐθνους ὅμως ὁ Μεθώνης δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπηρετήῃ, οὔτε κἂν νὰ παρακολουθήσῃ διότι πλήρης ἡμερῶν ἀπέθανεν εἰς Τεργέστην τὸ ἔτος 1801 καὶ ἐτάφη εἰς τὸ κοιμητήριον τῆς Κοινότητος εἰς ἴδιον ἐνεπίγραφον τάφον⁽²⁾. Ἦδη ἡ προσωπογραφία του

1. *Ἱερεκὴλ Βελανιδιώτου*, μητροπ. Θεσσαλιώτιδος, Ὁ ἱερός ναός καὶ τὸ νεκροταφεῖον τῆς ἐν Τεργέστῃ, Ἑλλην. Κοινότητος: «Δελτίον Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας», τευχ. Ι' (1911), σελ. 61, 67. — *Τοῦ αὐτοῦ*, Ἔργα καὶ ἡμέραι, τόμ. Β', ἐν Βόλῳ 1948, σελ. 21, 27.

2. *Ἱερεκὴλ Βελανιδιώτου*, Ἡ ἐπισκοπὴ Μεθώνης, Ἑκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», τόμ. Α' (1910), σελ. 350. [*Ε. Καστόρχη*], ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 46. — *Τ. Χ. Κανδηλόπου*, Ἡ Δημητσάνα, ἐν Ἀθήναις 1897, σελ. 41. — *Τοῦ αὐτοῦ*, Ἡ Γορτυνία, ἐν Πύργῳ 1898, σελ. 223. — Εἰς τὸν Κτητορικὸν κώδικα τῆς μονῆς Παναγίας τῆς Αἰμυνοῦς ὁ ἀδελφὸς Ἀνάστος σημειοῖ κατὰ τὸ 1806 τὸ ὄνομα τοῦ Ἀνθίμου μετὰ τῶν λοιπῶν συγγενῶν, διὰ νὰ μνημονεύωνται κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν. *Τάσου Ἀθ. Γρισο-*

κοσμεῖ τὴν μεγάλην αἵθουσαν τῆς ἐν Δημητσάνῃ Δημοσίας Βιβλιοθήκης (¹).

Τὰ περαιτέρω ἐκδιδόμενα ἔγγραφα ὑπομνηματίζονται διὰ βραχυτάτων σημειώσεων εἰς τὰ πλέον χαρακτηριστικὰ αὐτῶν σημεῖα μόνον. Κατὰ τὴν ἔκδοσιν τηρεῖται σεβασμὸς πρὸς τὸ πρωτότυπον καὶ μόνον τὰ ὀρθογραφικὰ σφάλματα αὐτῶν καὶ ἡ στίξις διορθοῦνται σιωπηρῶς (²).

(Συνεχίζεται)

πούλου, Ἡ παρά τὴν Δημητσάναν μονὴ Παναγίας τῆς Αἰμυαλοῦς, ἐν Ἀθήναις 1947, σελ. 31·32.

1. Διὰ τὸν Ἄνθιμον ὀλίγα τινὰ καὶ ταῦτα οὐχὶ ἀπηκριβωμένα ἐγράφησαν. *Πολυκάρπου Συνοδοῦ*, μητροπ. Γόρτυνος-Μεγαλοπόλεως, Ὁ Μεθώνης Ἄνθιμος (Καράκαλλος), «Θεολογία» τόμ. Ε' (1927), σελ. 342-344. *Τ. Κανδηλώρος*, «Μεγ. Ἑλλην. Ἐγκυκλοπαιδεία», τόμ. Δ' (1929), σ. 722. *II. Κορτογιάννη*, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 408·409, κλπ. Μία εἰσέτι ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ἄνθιμον, ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Μελετίου ἐκ Σμύρνης τῆ 29 Μαΐου 1797, ἐξεδόθη ὑπὸ *Γ. Γ. Παπαδοπούλου*, Τὰ κατὰ τὸν αἰοῖδμον πρωταθλητὴν τοῦ ἱεροῦ τῶν Ἑλλήνων Ἀγῶνος τὸν πατριάρχην ΚΠόλεως Γρηγόριον τὸν Ε', τόμ. Β', ἐν Ἀθήναις 1866, σελ. 543·545. Ποῦ ἀπόκειται ἡ ἐπιστολὴ αὕτη δὲν γνωρίζομεν.

2. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα εἶναι φύλλα ἀπλοῦ κοινοῦ χάρτου ἐκ δύο ἢ τεσσάρων σελίδων, μετασχηματισθέντα κατὰ τὴν γνωστὴν τῶν χρόνων ἐκείνων συνήθειαν εἰς ἐπιστολάς, αἱ ὁποῖαι φέρουν ἐξωτερικῶς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ παραλήπτου.